

Sanomalehden luonnonhistoria

1 TAISTELU OLEMASSAOLOSTA

Sanomalehdellä on historiansa, mutta myös luonnonhistoria. Nykyisessä muodossaan lehdistö ei ole minkään pienen ihmisryhmän tahdon tuote, niin kuin moralistimme joskus näyttävät otaksuvan. Päinvastoin se on sellaisen historiallisen prosessin tulos, jossa monet ihmiset ovat olleet mukana ilman ennakkonäkemyksiä siitä, mikä heidän töittensä lopputulos oli oleva.

Sanomalehti ei ole puhtaasti rationaalinen tuote, ja siinä se muistuttaa uudenaikaista kaupunkia. Kukaan ei yrittänyt tehdä siitä juuri sitä, mikä se nyt on. Huolimatta yksilöiden ja sukupolvienkin yrityksistä kontrolloida sitä ja tehdä siitä mielensä mukainen se on alati kasvanut ja muuttunut omalla laskemattomalla tavallaan.

Nykyinen sanomalehtityyppi on se, joka on onnistunut säilymään uudenaikaisen elämän oloissa. Ne, joiden voidaan sanoa luoneen uuden aikaisen sanomalehden - James Gordon Bennett, Charles A. Dana, Joseph Pulitzer ja William Randolph Hearst¹ - olivat journalisteja, jotka keksivät miehiä ja naisia kiinnostavan lehtityypin ja joilla oli rohkeus julkaista sitä.

Lehdistön historia on tämän eloonjääneen lajin historia. Se on esitys oloista, joissa nykyinen sanomalehti on kasvanut ja kehittynyt.

Sanomalehti ei ole vain jotakin painettua. Se levitetään ja luetaan. Muuten se ei ole sanomalehti. Taistelu olemassaolosta on sanomalehdelle ollut taistelua levikistä. Sanomalehti, jota ei lueta, menettää vaikutuksensa yhteisössä. Lehdistön voima voidaan osapuulle mitata niiden ihmisten lukumäärällä, jotka sitä lukevat.

Suurten kaupunkien kasvu on laajentanut voimakkaasti lukevia yleisöjä. Maaseudulla lukeminen oli ylellisyyttä, kaupungissa siitä on tullut välttämättömyys. Kaupunkiympäristössä lukutaito on lähes yhtä välttämätöntä kuin puhekyky. Tässä on yksi syy vieraskielisten sanomalehtien lukuisuudelle.

Mark Villchur, New York Cityn *Russkoye Slovon* päätoimittaja, kysyi lukijoiltaan, kuinka moni oli lukenut sanomalehtiä kotimaassa. Hän havaitsi, että 312 vastaajasta vain 16 oli lukenut säännöllisesti sanomalehtiä Venäjällä; kymmenen muuta oli lukenut silloin tällöin sanomalehtiä volostissa, kyläalueen hallintokeskuksessa, ja 12

Wilson Asks United Congress to Support Peace Ideals, but Keeps Program Secret; Bills to Call Office "Vacant" Are Offered

Year-Filled veterans greet soldiers on homecoming.

Peace Plans Agreed On By Premier

Refusal to Explain Plan Disappoints

Wilson Goes to Clear Confrontation To Allies on Fourteen Points

Solution of Rail Problem Is Sought by President

Who Will Sign the War and Peace Treaty in Address to Joint Session of Congress

Wants Peace of Vastly Increased

President in Politics of N.Y. To-day to Home Left Board Liner To Congress

Approved to Hear U.S. Ambassador of Public Order Law in Court Under World Governmentality

Advances of Public Order Policy Disregarded in Bill to Reduce Bank

How That He Is Gone

oli tilannut viikkolehtiä. Amerikassa kaikki joko tilasivat tai lukivat venäjänkielisiä sanomalehtiä.

Tämä on kiinnostavaa, koska siirtolaisilla on kautta aikojen ollut syvä vaikutus kotimaisten sanomalehtiemme luonteeseen. Modernin journalismin ongelmia on ollut, miten johdattaa maahanmuuttaja ja hänen jälkeläisensä lehdenlukijoiden piiriin.

Siirtolainen, jonka ehkä juuri vieraskielisen sanomalehden lukeminen on totuttanut sanomalehtiin, saattaa lopulta hakeutua kotimaisten amerikkalaisten lehtien pariin. Ne ovat hänelle ikkuna nähdä laajempaan maailmaan sen siirtolaisyhteisön ahtaan piirin ulkopuolella, jossa hänen on täytynyt elää. Lehdet ovat havainneet, miten ne-

kin ihmiset, jotka eivät osaa päivälehdestä lukea ehkä muuta kuin otsikot, ostavat sunnuntailehden pelkästään katsellakseen kuvia.

Sanotaan, että menestyvimmän Hearst-lehden, *New York Evening Journalin* tilaajakunta vaihtuu joka kuudes vuosi. Se ilmeisesti saa lukijansa etupäässä siirtolaisista. He vaihtavat vähitellen vieraskielisestä lehdistöstä Mr. Hearstin lehtiin, ja kun Hearstin lehtien sensaationalismi alkaa kylmästyttää, heille on jo kehittymässä mieltymyt hillitympiin julkaisuihin. Joka tapauksessa Mr. Hearst on ollut suuri amerikkalaistaja!

Kun kustantajat ovat pyrkineet tekemään lehtensä kaikkein vähitenkin oppia saaneiden luettaviksi, löytämään päivittäisuutisista aineistoa, joka sykähdyttäisi kar-

keintakin ymmärrystä, he ovat keksineet erään tärkeän seikan. Nimitäin se ero vakavan ja kepeän aineiston välillä, joka kerran näytti ylittämättömältä, on suurelta osalta sanaston ero. Niinpä jos kadun mies pystyy ymmärtämään lehdistöä, vielä vähemmän on intellektuellilla vaikeuksia sen käsittämisessä. Tämä on syvästi vaikuttanut tämän päivän sanomalehtien luonteeseen.

2 ENSIMMÄISET SANOMALEHDET

Mikä sanomalehti on? Vastauksia on annettu monia. Se on kansantribuuni; se on neljäs valtiomahti; kansalaisvapauksien palladion, ym.

Toisaalta tätä samaa lehteä on kuvattu suureksi sofistiksi. Mitä kansanomaiset opettajat olivat Sokrateen ja Platonin ajan ateenalaisille, sitä on lehdistö ollut uudella ajalla tavallisille ihmisille.

Uudenaikaista lehteä on syytetty kaupallisuudesta. "Niinpä," vastaavat lehtimiehet, "ja sen myymää tavaraa ovat uutiset." Se on totuuspuoti. (Päätoimittaja on kauppiaksi muuttunut filosofi.) Se tuottaa informaatiota arkielämästä kaikkien ihmisten ulottuville halvemmalla kuin puhelinsoiton hinta, ja väitetään, että juuri näin voimme jälleen pystyttää - näissäkin Graham Wallasin² "Suureksi Yhteiskunnaksi" kutsumissa monimutkaisissa elinoloissa - jonkinlaisen toimivan demokratian.

Mainosjohtajan käsitys on jälleen jotakin muuta. Hänelle sanomalehti on väline luoda mainosarvoja. Päätoimittajan tehtävänä on tuottaa valmiissa kääreissä sitä tilaa, jota mainosmyynti pitää kaupan. Lopultakin sanomalehteä voidaan pitää eräänlaisena yleisenä kuljetuslaitoksena rautateiden ja postin ta-

paan.

Brass Checkin (Messinkitaalan) kirjoittajan mukaan sanomalehti on rikos. Messinkitaala on prostituution symboli. "Löydät messinkitaalan joka viikko palkkapussistasi - sinä joka kirjoitat ja painat ja jakelet sanoma- ja aikakauslehtiämme. Messinkitaala on häpeäsi hinta - sinun joka ryöstät totuuden puhtaan ruumiin ja myyt sen markkinapaikalla, viettelet ihmiskunnan koskemattoman toivon liikemaailman inhottavaan porttolaan."

Tämä on moralistin ja sosialistin - Upton Sinclairin³ - käsitys.

Epäilemättä sanomalehti on instituutio, jota emme vielä ymmärrä täydellisesti. Erilaiset näkökantamme määräävät, mitä se kenellekin meistä kulloinkin on tai näyttää olevan. Itse asiassa emme tiedä paljoakaan sanomalehdestä. Sitä ei ole koskaan tutkittu.

Sanomalehti on nyky muodossaan hyvin nuori ilmiö, ja tämä on eräs syy, miksi tiedämme sanomalehdestä kovin vähän. Sitäpaitsi se on suhteellisen lyhyen historiansa aikana läpäissyt jo huomattavan muodonmuutosten sarjan. Tämän päivän sanomalehti on kuitenkin kaikkea, mitä sanomalehti on ollut, ja lisäksi vielä vähän muutakin. Ymmärtääksemme sitä meidän on nähtävä se historiallisessa perspektiivissä.

Ensimmäiset sanomalehdet olivat käsin kirjoitettuja tai painettuja kirjeitä; uutiskirjeiksi niitä kutsuttiin. 1600-luvulla englantilainen maalaisaateli piti tapanaan palkata kirjeenvaihtajia raportoimaan kerran viikossa Lontoosta hovin ja kaupungin juurut.

Ensimmäinen amerikkalainen sanomalehti, ensimmäinen, joka eli ykkösnumeroaan pitempään, oli *Boston News-Letter*. Sitä julkaisi postimestari. Kylän postitoimisto on aina ollut se julkinen paikka,

jossa on keskusteltu kaikista kansakunnan ja yhteisön asioista. Voitiin odottaa, että sanomalehti syntyi juuri siellä jos missään, tietolähteiden äärellä. Postimestarin asemaa ja toimittajan ammattia pidettiin pitkään erottamattomina.

Ensimmäiset sanomalehdet olivat yksinkertaisesti keino organisoida juoruilua, ja sellaisiksi ne ovat enemmän tai vähemmän myös jääneet. Horace Greeleyn⁴ neuvo eräälle ystävälleen, joka oli aikeissa aloittaa maaseutulehden julkaisemisen, on tänään yhtä hyvä kuin aikanaan-kin:

"Lähde siitä selvästi käsityksestä, että tavallista ihmistä syvimmin kiinnostava aihe on hän itse; seuraavaksi kiinnostunein hän on naapureistaan. Asian ja Tongasaarien kiinnostavuus on kaukana näistä. Minusta näyttää, että useimmat maaseutulehdet eivät piittaa näistä elintärkeistä totuuksista. Jos onnistut hankkimaan itsellesi niin pian kuin mahdollista piirikuntasi jokaisesta kylästä ja keskuksesta valppaan ja arvostelukykyisen kirjeenvaihtajan, jonkin nuoren lakimiehen, tohtorin, kauppa-apulaisen tai postikonttoriapulaisen, joka täsmällisesti lähettäisi sinulle tiedon, mitä kaikkea vähänkin merkittävää hänen paikkakunnallaan tapahtuu, ja jos täytät vähintään puolet lehdestäsi näin keräämälläsi paikallisaineistolla, niin ei kukaan piirikunnassa voi tulla pitkään toimeen ilman lehteäsi. Älä päästä yhtään uutta kirkkoa järjestäytymään tai uusia jäseniä liittymään jo olevaan, älä salli yhtään maatilaa myytävän, uutta taloa pystytettävän, tehdasta käynnistettävän, kauppaliikettä avattavan, älä ylimalkaan päästä tapahtumaan mitään, mikä kiinnostaa vaikkapa vain tusinaakin perhettä, kirjaamatta edes lyhyesti-

kin tapausta palstoillasi. Jos maamies kaataa suuren puun tai kasvat-
taa jättimäisen juurikkaan tai korjaa yltäkyläisen sadon vehnää tai maissia, raportoi asiasta niin lyhyesti ja poikkeuksetta kuin mahdollista."

Jokaisen sanomalehden kaupunkitoimittaja yrittää inhimillisten mahdollisuuksien rajoissa yhä samaa kuin Greeley neuvoo ystävänsä Fletcheriä tekemään maaseutulehdessään. Käytännössä ei ole mahdollista mainita nimeltä jokaista kaupungissa, jossa asukkaita on 3 miljoonaa tai enemmänkin. Sen vuoksi huomio kiinnittyy muutamiin näkyviin hahmoihin. Kaupungissa tapahtuu joka päivä kaikkea, eikä ole mahdollista raportoida jokaista pikku tapahtumaa, jokaista poikkeamaa kaupunkielämän rutiineista. Voidaan kuitenkin valita joitakin erityisen värikkäitä tai romanttisia tapauksia ja käsitellä niitä symbolisesti, niiden inhimillisen kiinnostavuuden pikemminkin kuin niiden yksilöllisen ja persoonallisen merkittävyyden vuoksi. Tällä tavalla uutinen lakkaa olemasta kokonaan persoonallinen ja saa taiteen muodon. Se ei ole enää yksityisten miesten ja naisten tekemisien muistiinmerkintää, vaan siitä tulee tapojen ja elämän epäpersoonallinen esitys.

Kirjoittajien ja lehdistön tietoinen tai tiedoton motiivi kaikessa tässä on toisintaa kaupungissa, sikäli kuin mahdollista, kyläelämän olot. Kylässä jokainen tunsi jokaisen toisen. Jokainen kutsui toista etunimeltä. Kylä oli demokraattinen. Me olemme kyläihmisten kansakunta. Insituutiomme ovat pohjimmiltaan kyläinsituutioita. Kylässä juoru ja yleinen mielipide olivat sosiaalisen kontrollin päälähteet.

"Eläisin mielummin maassa, jossa

on sanomalehtiä, mutta ei hallitusta, kuin maassa, jossa on hallitus, mutta ei sanomalehtiä," sanoi Thomas Jefferson.⁵

Jos haluamme yleisen mielipiteen hallitsevat tulevaisuudessa samoin kuin menneisyydessä, jos tahdomme säilyttää Jeffersonin käsityksen mukaisen demokratian, täytyy sanomalehden jatkuvasti kertoa meille meistä itsestämme. Meidän täytyy jotenkin oppia tuntemaan yhteisömme ja sen asiat samalla inttiimillä tavalla, jolla olimme maaseutukylissä niistä perillä. Sanomalehden täytyy jatkaa kotiyhteisön painettuna päiväkirjana. Avioliittojen ja -erojen, rikoksen ja politiikan täytyy muodostaa uutistemme pääosa. Paikallisuutiset ovat juurisitä ainesta, josta demokratia rakennetaan.

Walter Lippmannin mukaan tässä juuri kuitenkin on vaikeus:

"Kun otamme huomioon, miten sosiaalinen totuus on tänään organisoitu, on todettava, ettei lehdistö ole rakentunut tuottamaan painoksesta toiseen sitä tietomäärää, jota yleisen mielipiteen demokraattinen teoria edellyttää. ...Kun odotamme saavamme siltä sellaisen totuuden esityksen, käytämme harhaanvievää arviointiperustetta. Ymmärrämme väärin uutisten rajoitetun luonteen, yhteiskunnan rajattoman kompleksisuuden; yliarvioimme omaa kestävyttämme, yleisön tarmoa ja kaikkinaista kyvykkyyttä. Oletamme sellaisen viehtymyksen kiinnostamattomiin totuuksiin, jota ei paljasta edes omien mielityksiemme rehellinen analyysi. ... Teoria näkee tiedottomasti yksityisen lukijan teoreettisesti kyvyttömäksi ja sälyttää lehdistön tehtäväksi suorittaa, mitä kaikkea edustuksellinen hallinto, teollinen organisaatio ja diplomatia eivät ole onnistuneet suorittamaan. Lehdis-

töä, joka vaikuttaa ihmisiin kolmekymmentä minuuttia jokaisen kahdenkymmenen neljän tunnin aikana, vaaditaan luomaan 'yleiseksi mielipiteeksi' kutsuttu mystinen voima, joka korvaisi julkisten instituutioiden laman."⁶

On ilmeistä, ettei sanomalehti voi tehdä miljoonan asukkaan yhteisölle, mitä kylä teki spontaanisti itselleen juorun ja henkilökohtaisen kosketuksen välityksellä. Kuitenkin sanomalehden yritykset tämän mahdottoman tuloksen saavuttamiseksi ovat kiintoisa luku niin politiikan kuin lehdistönkin historiaa.

3 PUOLUELEHDET

Ensimmäiset sanomalehdet, uutiskirjeet eivät olleet puoluelehtiä. Poliittiset julkaisut alkavat syntyä uutiskirjeet 1700-luvun alussa. Senaikaista lukevaa yleisöä eniten kiinnostavat uutiset olivat raportteja parlamentin istunnoista.

Jo ennen puoluelehdistön nousua eräät uteliaat ihmiset olivat ottaneet asiakseen oleskella alahuoneen istuntokausien aikana vieraslehtereillä kirjoittaakseen muistista tai salaa tehtyjen muistiinpanojen mukaan selostuksia tärkeiden istuntojen aikana pidetyistä puheista ja käydyistä keskusteluista. Koko tänä aikana parlamentin käsittelyt olivat salaisia, ja vasta sata vuotta myöhemmin tunnustettiin virallisesti reportterien oikeus seurata alahuoneen istuntoja ja merkitä niiden kulkua muistiin. Siihen asti reportterien oli turvauduttava kaikenlaisiin verukkeisiin ja epäsuoriin menetelmiin saadaakseen tietoja. Tällä tavalla kerättyyn tietoon kuitenkin perustuu suuri osa nykyistä Englannin poliittista historiaa.

Samuel Johnson⁷ oli ajan huomattavimpia parlamenttireporttereita. Johnsonin kerrotaan syöneen päivällistä Lontoossa eräänä iltana 1770 joidenkin muiden kuuluisuuksien kanssa. Keskustelu kääntyi parlamentin puhetaitoon. Joku mainitsi Pitt vanhemman⁸ alahuoneessa 1741 pitämästä kuuluisasta puheesta. Joku toinen esitti seurueen suosionsoitusten säestämänä katkelman tästä puheesta esimerkkinä puhujasta, joka löi tunteen syvyydessä ja kielen kauneudessa antiikin puhujien hienoimmat saavutukset. Silloin Johnson, joka toistaiseksi ei ollut ottanut osaa keskusteluun, avasi suunsa. "Minä kirjoitin tuon puheen," hän sanoi, "eräässä Exeter Streetin ullakkohuoneessa."

Vieraat olivat hämmästyksestä sanattomia. Häneltä kysyttiin: "Miten ihmeessä Te, hyvä herra, olisitte voineet sen kirjoittaa?"

"Arvoisa herra," vastasi Johnson, "minä kirjoitin sen Exeter Streetillä. En ole ikinä ollut kuin kerran alahuoneen lehterillä. Cave'lla oli vahtimestarit puolellaan; hänet ja hänen palkkalaisensa päästettiin sisään; he toivat tiedon puheensa olevista asioista, puhujista, puhujien omaksumista kannoista, puhujien järjestyksestä sekä muistiinpanot keskustelun kuluessa esitetyistä argumenteista. Tämä kaikki ilmoitettiin sitten minulle, ja minä laadin puheet siihen muotoon, missä ne nyt ovat "Parlamenttikeskusteluissa", sillä tuon kauden puheet on kaikki painettu Cave'n lehdestä."⁹

Joku ryhtyi ylistämään Johnsonin puolueettomuutta todeten, että raporteissaan hän näytti jakaneen järkeä ja kaunopuheisuutta yhtäläisin annoksin molemmille poliittisille puolueille. "Tuo ei ole ihan totta," kuului Johnsonin vastaus. "Ulkonaisesti sain kyllä tasapai-

non siedettäväksi, mutta pidin kylmä huolen, etteivät kirottut whigit saisi yliotetta."

Johnsonin Exeter Streetillä laa-
tima William Pittin puhe on säilyttänyt kauan paikkansa koulukirjoissa ja puhekokoelmissa. Tällä kuuluisalla puheella Pitt puolustautui, kun häntä syytettiin "siitä kammottavasta rikoksesta, että on nuori."

Ehkä Pitt ajatteli, että hän piti tuon puheen. Ainakaan mikään ei osoita hänen kieltäneen sitä. Voin lisätä, ettei Pitt ollut viimeinen valtiomies, jonka on kiittäminen reporttereita maineestaan kaunopuhujana, vaikkakin ehkä oli ensimmäinen.

Merkittävää tässä tapauksessa on, miten se valottaa sitä tapaa, jolla parlamenttiselostajien vaikutus tuotti eräänlaisen perustalullisen muutoksen parlamentaarisen hallintotavan luonteeseen. Heti kun parlamentin jäsenet huomasiivat osoittavansa puheensa ei ainoastaan virkaveljilleen, vaan epäsuorasti lehdistön välityksellä Englannin kansalle, parlamenttikäsittelyjen koko luonne muuttui. Sanomalehtien kautta koko maa saattoi osallistua keskusteluihin, joissa yhteiskunnalliset kysymykset hahmotettiin ja lait säädettiin.

Tänä aikana sanomalehdistä itsestään oli tullut puolueiden äänenkannattajia juuri sen keskustelun vaikutuksesta, jonka ne itse nostattivat. Tällöin puoluelehti lakkasi olemasta pelkkä pikkujuorujen kronikka, ja siitä kehittyi meidän tuntemamme "mielipidelehti". Samalla päätoimittaja, joka ei enää ollut pelkkä uutiskaupustelija ja tapahtumien vaatimaton muistiinmerkitsijä, huomasi olevansa poliittisen puolueen äänitorvi, politiikan merkkihenkilö.

1600-luku on ajatuksen- ja sananvapauden pitkän taistelun vuosisata, jolloin kansan tyytymättömyys sai kirjallisen ilmaisunsa kiistakirjoituksissa ja lentolehtisissä. Huomattavin kirjoittaja oli John Milton,¹⁰ ja kuuluisin pamfletti oli Miltonin *Areopagitica: A Defence of the Liberty of Unlicensed Printing* vuodelta 1646¹¹ - Henry Morley¹² on kutsunut sitä "englanninkielisen proosan jaloimaksi näytteeksi."

Kun sanomalehti 1700-luvun alkupuolella kehittyi mielipidelehdiksi, se omaksui poliittisen pamfletin aikaisemman tehtävän. Ennen lentolehtisessä ilmaisunsa saanut mielipide ilmaistiin nyt pääkirjoitusten ja artikkeleiden muodossa. Päätoimittaja peri pamfletistin manttelin ja omaksui kansantribuunin roolin.

Tässä roolissa, kansan asian ajajana, sanomalehti alkoi kiehtoa meidän älymystömme mielikuviusta.

Kun löydämme mennee sukupolven poliittisesta kirjallisuudesta viittauksia "lehdistön valtaan", niin näillä kirjoittajilla oli mielessään pikemminkin päätoimittaja ja pääkirjoitus kuin reportteri ja uutinen. Yhä edelleen puhuessamme lehdistön vapaudesta tarkoitamme mielummin mielipiteen ilmaisun vapautta kuin vapautta tutkia ja julkaista tosiasioita. Niitä reportterin toimia, joihin jokainen olevien olojen kannalta relevantti mielipide todennäköisesti perustuu, pidetään useammin henkilökohtaisten oikeuksiemme loukkauksena kuin poliittisten vapauksiemme ilmentymisenä.

Se lehdistönvapaus, jonka puolesta Milton kirjoitti *Areopagitican*, oli mielipiteen ilmaisun vapautta. "Ennen muita vapauksia antaa minulle vapaus tietää, muutua ja keskustella rajoituksitta

omantunnon mukaan," hän kirjoitti.

Carlyle¹³ ajatteli pääkirjoitusten tekijää eikä reportteria kirjoittaessaan: "Suurta on journalismi! Eikö jokainen kyvykäs päätoimittaja ole maailman hallitsija, maailman mielen kääntäjänä?"

Yhdysvallat peri parlamentaarisen hallitsemistapansa, puoluejärjestelmänsä ja sanomalehtensä Englannista. Poliittisten lehtien rooli englantilaisessa politiikassa toistui Amerikassa. Amerikkalaiset sanomalehdet olivat voima, joka brittihallituksen oli otettava huomioon siirtokuntien itsenäisyystaistelussa. Brittien valloitettua New York Cityn kirjoitti Ambrose Serle, joka oli ottanut julkaistakseen *New York Gazettea* hyökkääjien etujen ajamiseksi, seuraavasti lordi Dartmouthille patrioottipuolueen lehdistöstä:

"Saarnamiesten säädyttömien kiihotuspuheiden jälkeen ei muista nykyisen kapinan nostattaneista käyttövoimista ole millään ollut laajempaa tai voimallisempaa vaikutusta kuin asianomaisten siirtokuntien sanomalehdillä. Ei voi olla hämmästyttämättä havaitessaan, miten ahnaasti kansan syvät rivit etsiskelevät niitä käsiinsä ja miten ehdottomasti niihin uskotaan."¹⁴

Lähes sata vuotta myöhemmin saavutti mielipidelehti Amerikassa korkeimman muotonsa Horace Greeleyn toimittamassa *New York Tribunesa* orjuudenvastaisen taistelun aikana. Amerikalla on ollut parempiakin sanomalehtimiehiä kuin Horace Greeley, muttei ehkä ketään, jonka mielipiteillä olisi ollut yhtä laaja vaikutus. Charles Francis Adams¹⁵ on todennut, että "noina vuosina *New York Tribune* oli sekä taloudellisesti että moraalisesti suurin tämän maan koskaan tuntema kasvat-taja."

4 RIIPPUMATON LEHDISTÖ

Vanhatyypin lehdistön voima oli viime kädessä sen päätoimittajien kyvyssä luoda puolue ja johtaa sitä. Mielipidelehdessä sukeutuu sen luonnetta vastaavasti vääjäämättä puolueen äänenkannattaja - tai joka tapauksessa koulukunnan äänitorvi.

Niin kauan kuin poliittinen toiminta organisoitui kyläelämän perustalle, puoluejärjestelmä toimi. Kyläyhteisössä, missä elämä oli ja on yhä suhteellisen kiinteää ja vakiintunutta, tavat ja perinteet auttoivat useimmissa arkielämän pulmatilanteissa. Yhteisössä, missä tavallisesta elämäkulusta ei voinut poiketa tulematta huomatuksi ja kommentoiduksi ja missä kaikki asiat tiedettiin, oli poliittinen prosessi joka tapauksessa varsin yksinkertainen. Näissä oloissa oli sanomalehtityö uutisten kokoisena ja tulkintana vain jatkoa sille funktiolle, jonka yhteisö itse muuten suoritti spontaanisti henkilökohtaisen kanssakäymisen ja juoruilun kautta.

Mutta kaupunkien laajentuessa ja elämän monimutkaistuessa osoitautui, että poliittisilla puolueilla piti säilyäkseen olla pysyvä organisaatio. Lopulta puolueoraali nousi suurempaan arvoon kuin asiat, joiden ajamiseksi puolueiden ajatellaan olevan olemassa. Puoluelehdistöön tämä vaikutti niin, että se kutistui eräänlaisen puolueorganisaation sisäisen orgaanin asemaan. Se ei enää tiennyt päivästä päivään, mitkä sen mielipiteet olivat. Päätoimittaja ei enää ollut vapaa toimija. Juuri tällaiseen ikeeseen alistettua *Tribunea* Walt Whitman¹⁶ ajatteli sepittäessään luonnehdinnan "ylläpidetty päätoimittaja".

Kun puoluepolitiikan tehtävien

hoitaminen suurkaupunkielämän oloissa lopulta johti poliittisen koneiston syntymiseen, nousivat eräät riippumattomammat lehdet kappinaan. Tässä oli riippumattoman lehdistön alku. Juuri eräs riippumaton lehti, tuolloinen *New York Times* hyökkäsi pilapiirtäjä Thomas Nastin kynällä Tweed Ringin,¹⁷ tämän maan puoluepolitiikan toistaiseksi tuottamista poliittisista koneistoista ensimmäisen ja häikäilemättömimmän kimppuun ja kukisti sen. Tämä synnytti heti yleisen pyrkimyksen pois puolueiden kontrollista varsinkin suurkaupunkien lehdistössä, vähemmän maaseutulehdissä. Puolueuskollisuus lakkasi olemasta hyve.

Samalla oli uusi poliittinen voima muodostunut ja saanut hahmoa lehdistössä. Tätä voimaa ei enää ilmentänyt päätoimittaja ja artikkelinkirjoittaja, vaan uutiset ja

Frans Masereel: Luonnos

reportteri. Vaikka lehdistön maineen perustana oli tähän asti ollut sen rooli kansan asian esittäjänä, eivät ihmisten suuret joukot kuitenkaan olleet lukeneet vanhan tyylin sanomalehtiä.

Tavalliset ihmiset ovat kiinnostuneempia uutisista kuin poliittisista opeista tai abstrakteista ideoista. H.L. Mencken¹⁸ on kiinnittänyt huomiota siihen, etteivät tavalliset ihmiset ymmärrä kuin korkeintaan kaksi kolmannesta siitä, mitä "hän kuulee tavallisen poliittisen puhujan tai kirkonmiehen suusta."

Saturday Evening Post on huomannut, että tavalliset ihmiset ajattelevat konkreettisin mieltein, kaskuin, kuvin ja vertauksin. Hänen on vaikeaa ja ikävää lukea pitkiä artikkeleita, ellei niitä dramatisoida ja anneta niille muotoa, jota sanomalehdet kutsuvat "jutuksi" ("story"). "Uutisjuttu" ja "fiktiojuttu" ovat modernin kirjallisuuden kaksi sellaista muotoa, jotka ovat nykyisin niin samankaltaisia, että toisinaan niitä on vaikea erottaa toisistaan.

Esimerkiksi *Saturday Evening Post* kirjoittaa uutiset fiktion muotoon, kun taas päivälehdet usein kirjoittavat fiktion uutismuotoon. Ellei ajatuksia ole mahdollista esittää jutun konkreettisesti, dramaattisessa muodossa, haluaa tavallinen lukija ne sitten yhden lyhyen kappaleen muodossa.

Sanotaan, että keskisuurien kaupunkien iltalehtiin erikoistuneen *Detroit Newsin* perustaja James E. Scripps¹⁹ rakensi koko lehtiketjunsä sille hyvin yksinkertaiselle psykologiselle periaatteelle, että kadunmies lukee lehdestä juttuja käänteisessä suhteessa niiden pituuteen. Siksi hänen menetelmänsä mitata sanomalehtiensä tehokkuutta oli laskea niiden sisältämien

juttujen lukumäärä. Juttuluvultaan suurin lehti oli paras lehti. Mr. Hearstin menetelmät ovat tarkalleen päinvastaiset; hänen lehdissään on juttuja vähemmän kuin muissa.

Entisajan journalisti oli taipuvainen halveksimaan uutisia. Uutiset olivat hänelle vain materiaalia artikkelin pohjaksi. Jos Jumala salli tapauksia, jotka eivät sopineet hänen käsitykseensä asiain oikeasta laidasta, hän yksinkertaisesti vaikenä niistä. Hän kieltäytyi ottamasta vastuutta siitä, että olisi antanut lukijoittensa tietää asioita, joista hän itse tiesi, ettei niiden olisi pitänyt tapahtua.

Manton Marblella, joka oli *New York Worldin* päätoimittaja, ennen kuin Joseph Pulitzer hankki lehden haltuunsa ja kehitti siitä keltaisen lehden, oli tapana sanoa, ettei New York Cityssä ollut edes 18000 ihmistä, joille hyvin toimitettu sanomalehti voisi suunnata sanomansa. Jos levikki nousi tuon luvun yli, hän ajatteli sanomalehdessä olevan jotakin vialla. Itse asiassa *New York Worldin* levikki oli painunut alle kymmenen tuhannen Mr. Pulitzerin hankkiessa lehden omistukseensa. Vanha *New York World* oli pitäytynyt entiseen konservatiivisen laatulehden tyyppiin aina 1880-luvulle asti. Sinne tultaessa oli poliittisesti riippumattomista sanomalehdistä tullut suurissa kaupungeissa yleisesti hyväksytty lehtityyppi.

Jo kauan ennen riippumattomaksi kutsutun lehdistön nousua oli New Yorkissa ilmestynyt kaksi julkaisua, jotka jo olivat tämän päivän sanomalehtien edeltäjiä. Vuonna 1833 aloitti Benjamin Day²⁰ eräiden kumppaneiden kanssa lehden "työläisille ja joukoille ylimalkaan." Lehden hinta oli yksi sentti; mutta kustantaja ennakoiki kompensoivan-

sa alhaisen hinnan suurilla levi-
keillä ja ilmoituksilla. Tuohon ai-
kaan useimpia muita New Yorkin leh-
tiä myytiin kuuden sentin hintaan.

Kuitenkin vasta *New York Heraldin* perustajan James Gordon Bennet-
tin hanke antoi tahdin uudelle
journalismimuodolle. Itse asiassa
Will Irwin²¹ sanoo ainoassa kun-
nollisessa Amerikan sanomalehdestä
toistaiseksi kirjoitetussa selos-
tuksessa, että "James Gordon Ben-
nett keksi uutisen sellaisena kuin
me sen tunnemme." Samoin kuin eräät
mutkin modernille journalismille
suurimman panoksen antaneet oli
Bennett mies, jolla ei ollut illuu-
sioita, ja ehkäpä juuri siksi häi-
käilemätön ja kyyninen. "En tunnus-
ta mitään niin sanottuja periaat-
teita," julisti hän ilmoittaessaan
uudesta yrityksestään. Periaatteil-
la hän ilmeisesti tarkoitti toimi-
tuspoliittikkaa. Hänen tervehdys-
nansa olivat samalla jäähyväispuhe.
Julistaessaan uuden journalismin
tarkoituserät hän myös hyvästeli
vanhan journalismin päämäärät ja
pyrkimykset. Tästä lähtien toimit-
tajat olisivat uutisten kokoajia,
ja sanomalehti laski tulevaisuuten-
sa sen varaan, miten se kykenee ko-
koamaan, painamaan ja jakelemaan
uutisia.

Mitä uutiset ovat? Vastauksia
on annettu useita. Luullakseni
Charles A. Dana sanoi: "Uutisia
on kaikki se, mikä saa ihmiset pu-
humaan." Tämä määrittely viittaa
joka tapauksessa uuden journalis-
min tavoitteisiin. Sen tarkoituk-
sena on painaa mitä tahansa, mikä
saa ihmiset puhumaan ja ajattelle-
maan, sillä useimmat ihmiset eivät
ajattelle, ennen kuin alkavat puhua.
Ajattelu onkin eräänlaista sisäis-
tä keskustelua.

Samana määritelmän eräs myöhempi
versio on seuraava: "Uutisia on
kaikki, mikä saa lukijan sanomaan

'Peijakas!'." Tämän määritelmän
esitti Arthur McEwen, mies, joka
oli luomassa Hearst-lehdistöä. Se
on samalla viimeisimmän ja menes-
tyksekkäimmän lehtityypin, keltai-
sen lehdistön määritelmä. Tosin
kaikki menestyneet lehdet eivät
ole keltaisia. Esimerkiksi *New
York Times* ei ole. Mutta *New York
Times* ei ole vielä tyyppi.

5 KELTAINEN LEHDISTÖ

Kuten Walter Lippmann on huomannut,
sanomalehdenlukijoita näyttää ole-
van kahdenlaisia. "Ne, joista hei-
dän oma elämänsä on kiehtovaa," ja
"ne, joille oma elämä on tylsää ja
jotka haluaisivat elää jännittävä-
min." Vastaavasti on kahdenlaisia
sanomalehtiä: lehtiä, jotka toimi-
tetaan periaatteella, että lukijoi-
ta kiinnostaa lukea ennen muuta it-
sestään, ja lehtiä, joiden toimi-
tuspriatteenä on, että oman elä-
män ikävistä tavanomaisuudesta
ulos pääsyä etsiviä lukijoita kiin-
nostaa kaikki, mikä tarjoaa heille
psykoanalyttikon termiä käyttäkses-
ni "paon todellisuudesta".

Ensimmäistä tyyppiä edustaa maa-
seutulehti selostuksineen häistä,
hautajaisista, seurojen kokouksis-
ta, edustusillallisista ja kaikkes-
ta pikkukaupungin pikkupuheesta.
Jälkimmäistä tyyppiä edustaa suur-
kaupungin lehdistö, joka alituisies-
ti etsii kaupunkielämän harmaasta
tapahtumisesta romanttista ja maa-
lauksellista, sisältää paheen ja
rikoksen dramaattista selostusta
ja on herpaantumatta kiinnostunut
enemmän tai vähemmän myyttisen
huippuseurapiirin merkkihenkilöi-
den liikkeistä.

Yhdeksänentoista vuosisadan
viimeiselle neljännekselle, toisin
sanoen 1880-luvulle asti useimpia
sanomalehtiä toimitettiin suurissa-
kin kaupungeissamme siitä periaat-

teesta käsin, että paras uutinen, minkä lehti voi painaa, on kuolin- tai kuulutusilmoitus.

Siihen mennessä sanomalehti ei vielä ollut onnistunut tunkeutumaan vuokratasarmeihin, ja useimmat sanomalehtiä ylläpitävät asuivat omilla taloissaan, eivät kerrostaloasunnoissa. Puhelin ei vielä ollut tullut yleiseen käyttöön; autoista ei oltu edes kuultu; kaupunki oli tämän päivän vieraskielisten yhteisöjen tavoin yhä pienien asuinalueiden mosaiikkia,

joissa kaupunkilaisilla säilyi piirteitä pikkukaupunkilaisen maalaisuudesta.

Suuria muutoksia oli kuitenkin tulossa. Riippumaton lehdistö ahdisteli jo joitakin vanhan ajan sanomalehtiä. Lehtiä oli enemmän kuin yleisö tai ilmoittajat halusivat kustantaa. Tähän aikaan ja näissä oloissa sanomalehtimiehet keksivät, että levikkejä voi nostaa huomattavasti tekemällä uutisista kirjallisuutta. Charles A. Dana oli jo tehnyt näin *Sun*-lehdessä, mutta väes-

tössä oli yhä laajoja piirejä, joille Mr. Danan nuorten miesten nokkela kirjoittelu oli kaviaaria.

Keltainen lehdistö kasvoi yrityksestä siepata sanomalehdelle se yleisö, jonka ainoana kirjallisuutena olivat perhelehdet ja halvat romaanit. Ongelmana oli kirjoittaa uutiset sillä tavoin, että ne vetoaisivat perusintohimoihin. Kaavaksi saatiin: rakkautta ja romantiikkaa naisille, urheilua ja politiikkaa miehille.

Kaavan soveltamisen seurauksena sanomalehtien levikit kasvoivat valtavasti, eikä ainoastaan suurkaupungeissa, vaan kaikkialla maassā. Muutosta johti lähinnä kaksi miestä, Joseph Pulitzer ja William Randolph Hearst.

St. Louis Post Dispatchin päätoimittajana Pulitzer oli havainnut, että oikea tapa taistella kansan asiain puolesta ei ollut niiden kannattaminen pääkirjoitussivulla, vaan niiden mainostaminen, suurenteleminen uutispalstoilla. Juuri Pulitzer keksi epäkohtajournalismin (muckraking). Tämän journalismin avulla Pulitzer pystyi kuudessa vuodessa muuttamaan *New York Worldin*, joka oli Pulitzerin tullessa johtoon kuolemassa näivetykseen, New York Cityn puhutuimmaksi, jos kohta ei kuitenkaan eniten leviäväksi lehdeksi.

Samanaikaisesti oli Mr. Hearst onnistunut valamaan San Franciscossa uutta elämää vanhaan kuolemantuomittuun *Examinerin*; hän oli tehnyt siitä luetuimman lehden Tyynenmeren rannikolla.

Mr. Hearstin aikana tuli "nyyhkyreportteri" muotiin. Will Irwinin kertomus *Collierissa* 18.2.1911 on "nyyhkyreportterin" tarina:

"Chamberlain (*Examinerin* toimistuspäällikkö) sai päähänsä ajatuksen, että kaupungin sairaalaa hoidettiin huonosti. Hän poimi erään

tytönheilakan reportteriharjoittelijoittensa joukosta ja kiinnitti hänet tutkimuksiin. Reportteri puolestaan keksi oman menetelmänsä; hän "pyörtyi" keskellä katuja, mistä hänet vietiin sairaalaan hoidettavaksi. Hän kirjoitti jutun, "joka rivillä yksi nyyhkäys kovaosaisen puolesta". Tästä alkoi "Annie Laurien" eli Winifred Blackin ammattiura samoin kuin uusi suuntaus sanomalehtikirjoittelussa. Sillä hän sai paljon jäljittelijöitä, mutta kukaan ei koskaan osannut viritellä yhtä hyvin kuin hän myötätunnon ja säälin primitiivisiä tunteita; hän oli itse kokonainen "komennuskunta nyyhkyreporttereita". Ja todellakin, keksiessään tämän osaaottavan "naiskirjoitustyylin" Hearst iski juuri siihen suoneen, jota oli etsinyt."

Hearst muutti New Yorkiin 1896 mukanaan *Examinerissa* San Franciscossa hankkimansa kokemus sekä suuri omaisuus, jonka oli perinyt isältään. Keltainen journalismi saavutti huippunsa vasta hänen tultuaan New Yorkiin ja alettua julkaista *New York Journalia*, Yhdysvaltain luetuinta sanomalehteä.

Pulitzerin tärkein anti keltaiselle journalismille oli epäkohtien kaivelu (muckraking); Hearstin ennen muuta "jazz". Sanomalehteä oli toistaiseksi kustannettu pitämällä opetusta (instruction) sen tehtävänä. Hearst hylkäsi tämän käsityksen. Hän ei todellakaan vedonnut ymmärrykseen, vaan sydämeen. Sanomalehti oli hänelle ensisijaisesti viihteen muoto.

Samalla kun keltainen lehdistö levitti sanomalehtien lukemistapaa laajoihin joukkoihin, joihin kuuluivat myös naiset ja siirtolaiset - tähän asti he eivät olleet kuuluneet sanomalehtiyleisöihin - alkoi tavaratalo vetää huomiota puoleensa. Joka tapauksessa tavarata-

lo tuskin olisi päässyt nykyiseen suosioonsa ilman sitä mainontaa, jonka sunnuntailehti pystyi sille antamaan. Naiset kun ovat asiakkaita.

Keltaisen journalismin menetelmät kehitettiin täydellisiksi ensiksi sunnuntailehdessä. Menetelmistä ovat päävastuussa Morrill Goddard ja Arthur Brisbane²². Goddardin kunnianhimonä oli tehdä lehti, joka kävisi kaupaksi lukutaidottomallekin. Hän alkoi harrastaa kuvia, ensin mustavalkoisia, sitten värillisiä. *Sunday World* painoi ensimmäisenä seitsemän palstan levyisellä kuvalaatalla. Kuvia seurasi sarjakuvaosasto ja kaikki ne muut keinot, jotka ovat tuttuja tymeään ja vastahakoisen yleisön pakottamiseksi lukemaan.

Kun menetelmät oli kehitetty sunnuntailehdissä, ne tuotiin päivälehtiin. Keltaisen lehden lopullisena läpimurtonä olivat Brisbanen "Sydän sydämelle -pääkirjoitukset" - palsta moralisointia ja valmiiksi pureskeltuja latteuksia varustettuna puolikkaalla sivulla piirroksia ja kuvia tekstin tukemiseksi. Herbert Spencerin²³ maksimi, että kirjoitustaito on huomion herättämisen taloutta, ei ole toteutunut missään yhtä täydelleen.

Äskettäisessä yleisen mielipiteen tutkimuksessaan Walter Lippmann kiinnittää huomiota siihen, ettei kukaan sosiologi ole kirjoittanut kirjaa uutistoiminnasta. Hänestä on hyvin outoa, ettei lehdistön kaltainen instituutio, jolta odotamme hyvin paljon ja saamme kovin vähän odottamaamme, ei ole ollut viilleän tutkimuksen esineenä.

On totta, ettemme ole tutkineet sanomalehteä samalla tavalla, kuin biologit ovat tutkineet esimerkiksi koloradokuoriaista. Mutta samaa voidaan sanoa kaikista poliittis-

ta instituutioista, ja sanomalehti on yhtä lailla poliittinen instituution kuin Tammany Hall²⁴ tai New Yorkin kaupungin neuvosto. Olemme nurisseet poliittisista *instituutioistamme*, joskus olemme tietyin marginaalisin lainsäädäntökeinoin yrittäneet tutkia ja ajaa ulos niissä hallitsevia pahoja henkiä.

Yleensä olemme taipuvaisia pitämään niitä pyhinä ja ymmärtämään kaiken niiden perustuksiin menevän kritiikin eräänlaiseksi herjaukseksi. Asioiden mennessä huonolle tollalle syy ei ole insituutioiden, vaan niitä johtamaan valitsemiemme henkilöiden ja parantumattoman ihmisluonnon. Kuten Mr. Lippman mainiosti toteaa, "tarkasteltavaksi otettujen sosiaalisten ilmiöiden määrä on pieni, analyysivälineet hyvin karkeita ja käsitteet usein epämääräisiä ja kritikoimattomia." Meidän on parannettava tarkasteluvälineitämme, ja tämä on vakava tehtävä. Mutta ennen kaikkea meidän on opittava katsomaan poliittista ja yhteiskunnallista elämää objektiivisesti ja lakattava ajattelemaasta siitä kokonaan moraalisiin käsittein. Silloin meillä olisi vähemmän uutisia, mutta parempia sanomalehtiä.

Todellinen syy siihen, että tavallisen elämän tapahtumien sanomalehtiselostukset ovat niin sensaatiopitoisia, on siinä, että tunnemme niin vähän ihmiselämää, ettemme pysty tulkitsemaan tapahtumia niistä lukiessamme. On turvallista sanoa, ettemme ymmärrä tapausta, kun jokin meitä järkyttää.

(Englanninkielisestä alkutekstistä "The natural history of the newspaper" suomentanut Kauko Pietilä.)

VIITTEET

- ¹Huomattavia yhdysvaltalaisia sanomalehtimiehiä, joista Bennett eli vuosina 1795-1872, Dana 1819-1897, Pulitzer (syntyjään unkarilainen) 1847-1911 ja Hearst 1863-1951. Artikkelia lukiessa on syytä pitää mielessä, että Park kirjoittaa Yhdysvaltain lehdistöstä, ei maailmanlehdistöstä. - Suom.huom.
- ²Graham Wallas, englantilainen poliittinen ajattelija 1858-1932. - Suom.huom.
- ³Upton Sinclair, yhdysvaltalainen kirjailija 1878-1968. *Brass Check* on vuodelta 1919, Sinclairin tyypilliseen tapaan kaunokirjallinen yhteiskunnallinen tutkielma journalismista. - Suom.huom.
- ⁴Horace Greeley, yhdysvaltalainen journalisti ja poliitikko 1811-1872. - Suom.huom.
- ⁵Thomas Jefferson, Yhdysvaltojen 3. presidentti vuosina 1800-1808; Jefferson eli vuosina 1743-1826. - Suom.huom.
- ⁶LIPPMANN, Walter. *Public opinion*. 1922, s. 361-62.
- ⁷Samuel Johnson, englantilainen runoilija, kriitikko ja esseisti 1709-1784. - Suom.huom.
- ⁸William Pitt, englantilainen valtiomies 1706-1778. - Suom.huom.
- ⁹MacDONAGH, Michael. *The reporters' gallery*. S. 139-40.
- ¹⁰John Milton, englantilainen runoilija 1608-1674. - Suom.huom.
- ¹¹Miltonin *Areopagitican* oikea ilmestymisvuosi lienee kuitenkin 1644. Joko Parkin tekstissä on tässä painovirhe tai sitten Park itse on erehtynyt. - Suom.huom.
- ¹²Henry Morley, englantilainen kasvattaja, toimittaja ja kirjallisuushistorioitsija 1822-1894. - Suom.huom.
- ¹³Thomas Carlyle, skotlantilainen historioitsija ja yhteiskuntakriitikko 1795-1881. - Suom.huom.
- ¹⁴PAYNE, George Henry. *History of journalism in the United States*. New York - London, D. Appleton & Co., 1925, s. 120.
- ¹⁵Charles Francis Adams, yhdysvaltalainen diplomaatti 1807-1886. - Suom.huom.
- ¹⁶Walt Whitman, yhdysvaltalainen runoilija 1819-1892. - Suom.huom.
- ¹⁷Tämä poliittinen korruptiojärjestelmä sai nimensä yhdysvaltalaisen, New Yorkissa vaikuttaneen poliittikon William M. Tweedin mukaan, joka eli vuosina 1823-1878. Värikkäiden vaiheiden jälkeen Tweed päätti päivänsä vankilassa. - Suom.huom.
- ¹⁸H.L. Mencken, yhdysvaltalainen toimittaja ja satiirikko 1880-1956. - Suom.huom.
- ¹⁹James E. Scripps, yhdysvaltalainen journalisti 1835-1906. - Suom.huom.
- ²⁰Denjamin Day, yhdysvaltalainen journalisti 1810-1889. - Suom.huom.
- ²¹Will Irwin, yhdysvaltalainen journalisti ja kirjailija 1873-1948. - Suom.huom.
- ²²Arthur Brisbane, yhdysvaltalainen journalisti 1864-1936. - Suom.huom.
- ²³Herbert Spencer, englantilainen kehitysfilosofi ja sosiologi 1820-1903. - Suom.huom.
- ²⁴Manhattanin vaalipiirin demokraattisen puolueen puolueorganisaation kansanomaisen nimi. Tammany Hall perustettiin 1789. - Suom.huom.